

# رکوردی که شوکران اقتصاد ایران می شود

◆ خسرو حق مدار تهرانی

واردات کالا به کشور در پایان سال جاری به بیش از ۴۸ میلیارد دلار می رسد. اگر در آخرین سال حکومت دولت محمد خاتمی ورود ۳۴ میلیارد دلار کالای خارجی به مثابه کسب رکورد واردات کالا در ۲۷ سال گذشته محسوب می شد، ولی امسال دولت محمود احمدی نژاد قصد دارد رکوردی تاریخی در بخش واردات کالا از خود بر جای گذارد. هر چند ۴۲ میلیارد دلار از این واردات به واسطه تحقق درآمدهای پیش بینی شده قانون بودجه سال جاری صورت می گیرد ولی افزایش ۶ میلیارد دلاری این رقم اجباری است که از سر استیصال و برای جبران کسری بودجه دولت و اتخاذ ساده ترین راه برای غلبه بر بحران تبدیل دلارهای نفتی به ریال به وجود آمده است. با این وجود کارشناسان اتخاذ سیاست افزایش واردات را در نوع خود یکی از چالش های اصلی اداره اقتصادی کشور طی سال جاری و تمام دوران آتی که قیمت جهانی نفت همچنان بالا خواهد بود ارزیابی می کنند.

## بحران کسری بودجه

مطابق آخرین گزارش های رسمی وزارت امور اقتصادی و دارایی، عدم تحقق درآمدهای پیش بینی شده در قانون بودجه سال ۱۳۸۴ وارد مرحله نگران کننده ای شده است. به طوری که تنها در هفت ماهه اول سال جاری رقم کسری بودجه دولت از ۷ هزار و ۴۰۰ میلیارد ریال فراتر رفته و بر پایه اخبار غیر رسمی عدم تحقق درآمدهای دولت در خاتمه پاییز امسال به ۱۰ هزار میلیارد ریال رسیده است. بر این اساس دولت راهکار افزایش واردات کالا را تا حدود ۴۸ میلیارد دلار در دستور کار خود قرار داده تا بدین وسیله بتواند بخشی از عدم تحقق درآمدهای خود را با اخذ مالیات و عوارض از کالاهای وارداتی جبران کند. به اعتقاد

دولت اتخاذ شیوه فروش دلارهای نفتی در داخل کشور برای جبران کسری بودجه فعلی به دلیل آنکه سبب رشد نقدینگی و نرخ تورم می شود، از کارآمدی لازم برخوردار نیست. بنابراین بهتر است با افزایش واردات کالاهای خارجی گذشته از افزایش درآمدهای دولت تبدیل غیر مستقیم دلار به ریال صورت گیرد. به ظاهر در شرایطی که بد بینانه ترین گمانه زنی ها حاکی از وصول ۴۸ میلیارد دلار درآمد بادآورده نفتی در سال جاری است، نگرانی خاصی برای افزایش کسری تجاری ایران در شرایط رشد واردات تا ۴۸ میلیارد دلار وجود ندارد. چرا که حتی با صادرات اندک کالاهای غیر نفتی می توان به تراز مثبت تجاری دست یافت.

البته این تحلیل از این جهت که ارزش واردات فرآورده های نفتی صفر در نظر گرفته شده قدری خوشبینانه به نظر می رسد ولی در این صورت هم رشد شتابان واردات کالا به کشور از این جهت که مبدع چالش های خاص خود برای اقتصاد ایران است، نگران کننده به نظر می رسد.

## تورم وارداتی

بر پایه پیش بینی های قانون برنامه چهارم توسعه، سطح نرخ تورم جهانی در چهار سال آینده بیش از ۳ درصد نخواهد بود. این در حالی است که طی ماههای گذشته نرخ تورم کالاهای وارداتی ایران به بیش از ۲۰ درصد رسیده است. بدین ترتیب در صورت واردات ۴۸ میلیارد دلار کالا، حدود ۹ میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار اتلاف دلارهای نفتی صورت خواهد گرفت. به عبارت دیگر دولت برای واردات کالاهایی که در سال گذشته با صرف ۳۸ میلیارد و ۴۰۰ میلیون دلار ممکن بود امسال باید ۴۸ میلیارد دلار صرف کند، بدون این که فراوانی خاصی در بازارهای وابسته به خارج اتفاق بیفتد.

از سوی دیگر افزایش واردات در شرایطی که نرخ تورم جهانی به دلیل رشد بهای نفت و انرژی در حال صعود است به منزله ورود حداقل ۴ درصد تورم به اقتصاد تورم زده ایران است. چرا که در بهترین حالت ۲۰ درصد کالاهای وارداتی کشور یا رشد ۲۰ درصدی

قیمت رو به رو شده اند و یک محاسبه جبری ساده حاکی از تاثیر گذاری ۴ درصدی این تورم بر قیمت مجموع واردات کشور است. طبیعی است حتی اگر مطابق اظهارات دولتمردان سهم قابل توجهی از این واردات به کالاهای سرمایه ای مورد نیاز صنایع داخلی اختصاص داشته باشد، باید در انتظار رشد قیمت تمام شده کالاهای تولیدی صنایع وابسته طی ماههای آینده بود. این اتفاق هم به نوبه خود سهم خاص خود

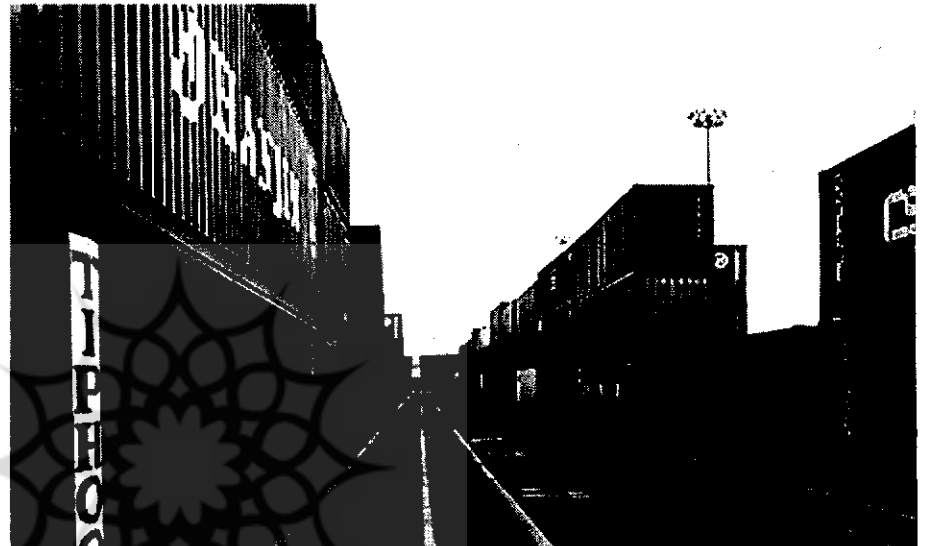
اداره کشور را با فروش دلارهای کمتری اما گران تر از پیش بینی ها تامین کند. بنابراین با تضعیف ارزش پول ملی که پیشتر مشاوران اقتصادی احمدی نژاد به مخالفت با آن برخاسته بودند، واردات گرانتری به کشور صورت خواهد گرفت و تورم بیشتری از این ناحیه به اقتصاد کشور تزریق خواهد شد. از این منظر نیز کالاهای وارداتی به دلیل کاهش ۷ درصدی ارزش ریال در برابر دلار، گران تر خواهد شد.

با این وجود کارنامه واردات کشور در سال گذشته نشان می دهد که بیش از ۶۰ درصد حجم کالاهای وارد شده به کشور را کالاهای سرمایه ای تشکیل می دهد. اما تکیه دولت بر افزایش ۱۴ میلیارد دلاری ارزش واردات کشور آن هم در وضعیتی که اکثر صنایع کشور از رونق قابل توجهی بر خوردار نیستند، بیم از رشد دوباره ورود کالاهای مصرفی و لوکس به کشور را افزایش می دهد. چرا که مطابق گزارش های رسمی سازمان بورس اوراق بهادار تهران طی یک سال گذشته شاخص قیمت سهام شرکت های صنعتی سیر نزولی داشته و در جریان برگزاری مجامع سال جاری شرکت های صنعتی ماراتن نفس گیر تعدیل سود سهام آغاز شده است. بنابراین در شرایط رکود حاکم بر بخش قابل توجهی از صنایع کشور وعده رشد واردات کالاهای سرمایه ای چندان با نیازهای داخل همخوانی ندارد و بیشتر به طرح یک شعار برای جلوگیری از افزایش نگرانی ها نسبت به افزایش واردات کالاهای مصرفی و لوکس می ماند.

### رشد هزینه ها

برآوردهای کارشناسان در باب مصارف و هزینه های اقتصاد ایران نشان می دهد که به واسطه رشد درآمدهای دولت در چارچوب یک رابطه فرضی مطابق با تصاعد حسابی، هزینه های کشور به صورت تصاعد هندسی رشد می کند. گذشته از این در سال های پس از افزایش جهش وار درآمدهای نفتی و واردات، بازگشت به دوران قبل به لحاظ تحمل هزینه های کمتر همواره برای دولت چالش برانگیز بوده است. چرا که ترک عادت جامعه و اقتصاد نفتی ایران در افزایش مصارف بسیار دشوار است. بنابراین طی سال های آتی که بیم از کاهش قیمت نفت در بازارهای جهانی وجود دارد، دولت با یک بحران جدی برای کاهش تمایلات مصرفی جامعه ایرانی رو به رو خواهد بود. در غیر این صورت نیز ادامه رشد قیمت نفت در بازارهای جهانی با افزایش شتاب رشد هزینه های وارداتی و کسری تجاری کشور همراه خواهد شد.

در مجموع به اعتقاد کارشناسان کسب رکورد واردات ۴۸ میلیارد دلاری برای اقتصاد ایران در پایان سال جاری، اقتصاد ایران را با چالش های جدی افزایش تورم، رشد واردات کالاهای مصرفی و لوکس و صعود هزینه های دولت در سال های آینده مواجه خواهد کرد.



### ترکیب واردات

با افزایش ارزش واردات کالا به کشور این نگرانی در میان کارشناسان اقتصادی به وجود آمده است که مبادا در شرایط به وجود آمده که به طور عمده ناشی از رشد درآمدهای ناشی از صادرات نفت است و ورود کالاهای مصرفی و لوکس به کشور افزایش یابد. سابقه افزایش جهش وار واردات کالا به کشور حاکی از رشد نسبی ورود کالاهای لوکس و مصرفی به کشور است.

مرور اولین تجربه رشد درآمدهای نفتی طی سال های پس از جنگ تحمیلی علیه عراق نشان می دهد که در طول سال های اجرای برنامه اول توسعه، رشد درآمدهای نفتی در حوزه واردات، منجر به رشد ورود کالاهای مصرفی و لوکس به کشور شد که گذشته از آثار مخرب اقتصادی بر روند تولید صنعتی کشور، عامل بروز شواهد منفی فرهنگی و اقتصادی در کشور شد که به هیچ عنوان با الگوی فرهنگ مصرف در جوامع در حال توسعه و توسعه نیافته همخوانی نداشت.

را در صعود نرخ تورم اقتصاد ایران خواهد داشت. ورود عامل نرخ ارز به این تحلیل ابعاد پیچیده تری می بخشد. هر چند که در جریان تصویب لایحه بودجه سال ۱۳۸۴ در مجلس نمایندگان مجلس هفتم به مخالفت با افزایش قیمت دلار تا ۹۰۹ تومان در سال جاری اعتراض های گسترده ای را سازماندهی کردند ولی هم اکنون بهای هر دلار آمریکا در بازار ارز تهران به ۹۱۰ تومان رسیده است. بدین ترتیب در وضعیتی که دولت سیاست افزایش واردات کالا را در دستور کار خود قرار داده، رشد قیمت دلار از ۸۵۰ تومان در سال گذشته به ۹۱۰ تومان در سال جاری به منزله گران تر کردن کالاهای وارداتی است. البته مطابق رویه ۱۴ سال گذشته دولت به ناچار و از سر استیصال فروش ارز در بازار غیر رسمی را به عنوان ابزاری برای پوشش کسری بودجه در دست گرفته است، منتها به نظر می رسد در سال جاری دولت با هدف کاهش آثار تورمی فروش ارز در بازار آزاد تصمیم گرفته با تن دادن به افزایش قیمت دلار در ماههای باقی مانده سال به عکس اعتقاد خود، کسری بودجه